

УДК 342.9

Роман Олександрович ГАВРІК,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права

Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького;

Катерина Петрівна ГОРДА,

викладач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права

Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ СПРАВ ЗА УЧАСТЮ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ ЩОДО ЗАТРИМАННЯ ТА ПРИМУСОВОГО ВИДВОРЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ПОРУШИЛИ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ З ПРИКОРДОННИХ ПИТАНЬ

По окремим категоріям адміністративних справ, які розглядаються в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства (надалі по тексту – КАСУ), Державна прикордонна служба України (надалі по тексту – ДПСУ) виступає як позивач, тобто здійснює оскарження рішень, дій чи бездіяльності інших органів або реалізує своїх повноваження як центрального органу у сфері охорони та захисту державного кордону щодо осіб, які порушили законодавство України про державний кордон шляхом звернення до адміністративних судів або загальних судів у порядку, передбаченому КАСУ. Такими судовими справами є справи: про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України (абз. 3 п. 3 ч. 1 ст. 20, ст. 288 КАСУ), про продовження строку затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України (абз. 4 п. 3 ч. 1 ст. 20, ст. 289 КАСУ), про затримання іноземців або осіб без громадянства до вирішення питання про визнання їх біженцями або особами, які потребують додаткового захисту в Україні (абз. 5 п. 3 ч. 1 ст. 20, ст. 289 КАСУ), про затримання іноземців або осіб без громадянства з метою забезпечення їх передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію (абз. 6 п. 3 ч. 1 ст. 20, ст. 289 КАСУ) [1].

Слід зазначити, що відповідно до ст. 26 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземець або особа без громадянства можуть бути примусово повернуті в країну походження або третю країну, якщо їх дії порушують законодавство про правовий статус іноземців та осіб без громадянства або суперечать інтересам забезпечення національної безпеки України чи охорони громадського порядку, або якщо це необхідно для охорони здоров'я, захисту прав і законних інтересів громадян України. У випадку прийняття рішення про примусове повернення, іноземець або особа без громадянства зобов'язані самостійно залишити територію України у строк, зазначений у рішенні. Якщо ж це рішення без поважних причин виконано не було або якщо є обґрунтовані підстави вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятимуться від виконання такого рішення, відповідно до ст. 30 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» здійснюється подання адміністративного позову про примусове видворення таких осіб та їх передачу прикордонним органам суміжної держави, якому передують їх затримання та розміщення в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні. Одним із суб'єктів подання такого адміністративного позову (з цих же підстав, що і при прийнятті рішення про примусове повернення) є ООДК [2].

Підставами для прийняття позитивного рішення суду про задоволення адміністративного позову про примусове видворення іноземців та осіб без громадянства за межі території України є: незаконний перетин державного кордону при в'їзді до України, перебування на території України без правових підстав, спроба незаконного перетинання державного кордону між Україною та Республікою Білорусь, поза встановленого пункту пропуску, відсутність документів, що дають право на в'їзд в Україну та виїзд з України, що

свідчить про наявність обґрунтованих підстав вважати, що особа ухилятиметься від виконання рішення про примусове повернення в установленний строк [3; 4]; відсутність родичів в Україні, відкритий намір незаконним шляхом потрапити до країн Європейського Співтовариства, відсутність коштів для придбання проїзних документів [5]; порушення міграційного законодавства України, ухилення від виїзду за межі України після закінчення терміну перебування [6].

Відповідно до ст. 289 КАСУ за наявності обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства, стосовно якої подано адміністративний позов про примусове видворення, ухилятиметься від виконання рішення про її примусове видворення, перешкоджатиме проведенню процедури видворення чи реадмісії відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію або якщо існує ризик її втечі, а так само у разі відсутності в іноземця або особи без громадянства, яка вчинила порушення законодавства України з прикордонних питань або про правовий статус іноземців, документа, що дає право на виїзд з України, ООДК подається до місцевого загального суду як адміністративного суду позовна заява про затримання іноземця або особи без громадянства з метою ідентифікації та (або) забезпечення видворення за межі території України або затримання з метою забезпечення передачі особи відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію (з урахуванням територіальної підсудності, аналогічній справам про примусове видворення) [1].

Строк затримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, становить шість місяців. За наявності умов, за яких неможливо ідентифікувати іноземця або особу без громадянства, забезпечити примусове видворення чи реадмісію особи у зазначений строк або прийняти рішення за заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, цей строк може бути продовжений, але не більш як на вісімнадцять місяців, про що не пізніше як за п'ять днів до закінчення строку затримання орган (підрозділ), за клопотанням якого затримано іноземця або особу без громадянства, кожні шість місяців подає відповідний адміністративний позов [1].

Неможливість проведення ідентифікації іноземця, як правило, визначається: неодержання інформації про громадянську належність або країну походження затриманої особи, відсутність співпраці із позивачем для забезпечення його ідентифікації [7], відсутність документа, який би дозволив провести ідентифікацію іноземця [8].

Якщо ж аналізувати підстави для відмови у задоволенні адміністративного позову органу ДПСУ про примусове видворення особи або про її затримання, слід зазначити про наступні [9, с. 3–9]:

- наявність наміру в іноземця звернутися за захистом до України;
- неприйняття рішення про примусове видворення іноземця із наданням строку добровільного виконання цього рішення в порядку ст. 26 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», тобто недотримання встановленого законодавством порядку видворення іноземців і осіб без громадянства з території України;
- непідтвердження особи, яка підлягає примусовому видворенню, та країни його походження будь-якими документами, крім усних показів, у зв'язку з чим неможливо оцінити ризик відповідача стати жертвою жорсткого поводження та потреб міжнародного захисту;
- іноземцю не було надано достатньо часу для виконання рішення про примусове повернення, яке має передувати рішенню про примусове видворення, оскільки адміністративний позов про примусове видворення було подано до суду в день винесення рішення про примусове повернення;
- відсутність належного перекладу під час затримання іноземця;
- ненадання правової допомоги особі при затриманні, а також надання іноземцю під час затримання перекладач з англійської мови, якою він не володіє, у зв'язку із чим немає даних про те, що відповідач отримав належне роз'яснення правових наслідків невиконання рішення про примусове повернення іноземця або особи без громадянства;
- неврахування фактів переслідування іноземця на батьківщині, ситуації в країні походження особи та дійсних причин її еміграції.

На основі проведеного дослідження приходимо до наступних висновків. У справах за участю ДПСУ як позивача, зокрема з питань примусового видворення іноземців та осіб без

громадянства за межі України або з питань їх затримання до вирішення питання про визнання їх біженцями або особами, які потребують додаткового захисту в Україні чи з метою забезпечення їх передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, або з питань продовження строку затримання іноземців або осіб без громадянства з метою їх ідентифікації та (або) забезпечення примусового видворення за межі території України, в правозастосовчій діяльності виникає ряд проблем: питання ідентифікації іноземця, у зв'язку із чим органам ДПСУ приходится звертатися до суду із адміністративним позовом про продовження строку затримання іноземця або особи без громадянства, в тому числі у зв'язку із неодержанням інформації з країни громадянської належності іноземця або країни походження особи без громадянства чи документів, необхідних для ідентифікації особи, а також відсутності співпраці з боку іноземця або особи без громадянства під час процедури його ідентифікації.

Список бібліографічних посилань

1. Кодекс адміністративного судочинства України : наук.-практ. комент. / за заг. ред. Р. О. Куйбіди. Київ : Юстініан, 2009. 976 с.
2. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI. *Офіційний вісник України*. 2011. № 83. Ст. 3014.
3. Постанова Першотравневого районного суду міста Чернівців від 20.12.2017 р. у справі № 725/5750/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень : офіц. сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71187859> (дата звернення: 29.10.2018).
4. Постанова Новозаводського районного суду міста Чернігова від 22.01.2018 р. у справі № 751/218/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71699293> (дата звернення: 29.10.2018).
5. Постанова Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 16.01.2018 р. у справі № 308/379/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень : офіц. сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71602047> (дата звернення: 30.10.2018).
6. Постанова Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 03.01.2018 р. у справі № 308/25/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень : офіц. сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71458772> (дата звернення: 30.10.2018).
7. Постанова Ківерцівського районного суду Волинської області від 4.01.2018 р. у справі № 158/11/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71448708> (дата звернення: 30.10.2018).
8. Постанова Новозаводського районного суду міста Чернігова від 11.01.2018 р. у справі № 751/87/18 // Єдиний держ. реєстр суд. рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71618425> (дата звернення: 30.10.2018).
9. Національна судова практика розгляду спорів щодо примусового видворення на користь осіб 2011–2017 // Представництво УВКБ ООН в Україні. URL: <https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2018/09/CourtExpulsionDecisionsU17.doc> (дата звернення: 30.10.2018).

Одержано 01.11.2018

УДК 349.6+502.13

Аліна Леонідівна ГОЛОВКО,

здобувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах формування соціально-правової держави серед пріоритетів розвитку національних інтересів України особливо виокремлюється забезпечення екологічно та техногенно безпечних чинників життєдіяльності громадян і суспільства, збереження і відновлення навколишнього природного середовища. На сьогодні науковцями та практиками у сфері екологічних відносин доведена пряма залежність між забрудненням навколишнього природного середовища та суттєвим погіршенням стану здоров'я населення, негативними змінами в його генофонді. У таких умовах актуальність тематики щодо ефективного гарантування екологічних прав громадянина у сфері здійснення